

Σφαλιάρα στη μητέρα- πατρίδα

«Η βασίλισσα της ομορφιάς» του Μάρτιν ΜακΝτόνα σε σκηνοθεσία Νίκου Νικολαΐδη

Ακόμα κι αν περιοριστούμε στα όσα έργα του Μάρτιν ΜακΝτόνα είδαμε στις κυπριακές θεατρικές σκηνές (και είδαμε τα «The Beauty Queen of Leenane», «The Lonesome West», «The Cripple of Inishmaan», «The Lieutenant of Inishmore», «The Pillowman», «A behaving in spokane» τα αναφέρω με τους αγγλικούς τους τίτλους, επειδή οι ελληνικές μεταφράσεις τους αποδίδουν διαφορετικά), ακόμα κι αν αφήσουμε έξω από τη συζήτηση τις ξένες παραγωγές ή τα κινηματογραφικά του σενάρια, έχουμε μαζέψει αρκετό υλικό για να βγάλουμε ένα συμπέρασμα, για να εντοπίσουμε κοινό παρονομαστή των κειμένων του. Ο ΜακΝτόνα έχει καταργήσει το «σαν» ή μάλλον το «σαν να». Έχει καταργήσει την παρομοίωση μεταξύ της θεατρικής πράξης και της πραγματικότητας.

Δεν μπορούμε να πούμε ότι οι ήρωές του σαν να θέλουν να προκαλέσουν τον μέγιστο πόνο ο ένας στον άλλον, σαν να θέλουν να ταπεινώσουν μέχρι πλήρους εκμηδενισμού ο ένας τον άλλον, σαν να θέλουν να σκοτώσουν ο ένας τον άλλον. Βγάλτε το «σαν να θέλουν» από τις πιο πάνω φράσεις και φέρτε στη μνήμη σας σκηνές πόνου, ταπείνωσης και βίας που ο ΜακΝτόνα έχει ρίξει in-ye-face, φέρτε στη μνήμη σας την αντίδρασή σας και το επίθετο «πραγματικό» θα έρθει να σταθεί δίπλα στο συναισθηματικό σοκ που έχετε υποστεί στην παραβιασμένη από τον ΜακΝτόνα ασφάλεια της θεατρικής αίθουσας. Οι γεωγραφικές και εθνικές αποστάσεις επίσης δεν προσφέρουν ασφάλεια, καθώς πολλά από τα τραυματικά συμβάντα λαμβάνουν χώρα στο οικογενειακό περιβάλλον, οπότε αμέσως ενεργοποιούνται κάποια ενδόμυχα κανάλια συναισθηματικής ανταπόκρισης σε όποιους θεατές.

Όμως, εκτός από το τραύμα που, όπως είπαμε, είναι κοινής ιδιοκτησίας, των προσώπων των έργων του και των θεατών των παραστάσεών του, υπάρχει και το άλλο, μόνιμο μοτίβο, που κι αυτό αγγίζει έντονα τις εσωτερικές χορδές του κοινού. Είναι το θέμα των οδυνηρών σχέσεων του συγγραφέα με την πατρίδα του, την Ιρλανδία. Γεννημένος στο Λονδίνο, γιος ιρλανδών μεταναστών, οικοδόμου και καθαρίστριας, σημαδεμένος από τα συμπλέγματα που συνεπάγονται σ' αυτό, ο ΜακΝτόνα αγαπά την πατρίδα του χωρίς καμία ψευδαίσθηση, χωρίς ελαφρυντικά, την κοιτάει με ανελέητη ματιά, αλλά είναι δεμένος μαζί της μ' ένα βασανιστικά άρρηκτο δεσμό. Όσο και να ξεθωριάζει στη μετάφραση ο σαρκασμός του, τα γλωσσικά του παιχνίδια, τα παιχνίδια με τα εθνικά κλισέ, οι αναφορές στις πραγματολογικές λεπτομέρειες, τις μάρκες των προϊόντων, τα σίριαλ, τα τραγούδια από το ραδιόφωνο κ.ά., είναι φανερό ότι το παιδί που ρίχνει τη σφαλιάρα στη μητέρα- πατρίδα του, πονάει το ίδιο.

Το Θέατρο Σκάλα ξανάφερε μπροστά στο κυπριακό κοινό τη «Βασίλισσα της ομορφιάς» σε σκηνοθεσία Νίκου Νικολαΐδη. Και το Σκάλα, κι εμείς, δεχόμαστε

ως διαπιστευτήριο, την προηγούμενη συνεργασία του σκηνοθέτη με το σκαλιώτικο θέατρο, την «Αγαπητή Ελένα», όπου ο Νικολαΐδης έδειξε πόσο αποτελεσματικά μπορεί να εργαστεί με μια ολιγοπρόσωπη υποκριτική ομάδα, να χειριστεί τις εντάσεις και τις εξάρσεις της υπόθεσης, να ελέγξει τον μικρό σκηνικό χώρο.

Αν πάλι ανατρέξουμε στη μνήμη μας, θα θυμηθούμε τα ζευγάρια πρωταγωνιστριών στις παλαιότερες παραγωγές της «Βασίλισσας της ομορφιάς», την Πατρίσια Πεττεμερίδου και την Πόπη Αβραάμ στο Σατρικό, την Αννίτα Σαντοριναίου και την Ερμίνια Κυριαζή στη Νέα Σκηνή του ΘΟΚ, για να αντιληφθούμε ότι αυτό το έργο «ανεβάζεται» μόνο αν έχεις το γυναικείο ζευγάρι, τη μάνα και την κόρη, πιασμένες σε θανάσιμη λαβή του μειαξύ τους αγώνα, αν έχεις δύο ηθοποιούς ικανές να αποδώσουν την κοινή αποτελμάτωση, τη συνύπαρξη των δύο ρόλων, θύπη και θύματος, στον χαρακτήρα που ενσαρκώνει η κάθε μία.

Και ναι, τέτοιο ντουέτο μπόρεσαν να παίξουν στην παράσταση του Νίκου Νικολαΐδη η Ιωάννα Σιαφκάλη και η Χριστίνα Κωσταντίνου. Η Ιωάννα Σιαφκάλη στον ρόλο της Μάγκι Φόλαν κρατάει τον τόσο σιμαντικό για τον ΜακΝτόνα, θαυμαστή του Μάμει και του Πίντερ, ρυθμό, στον λόγο, στην κίνηση, στην αποκάλυψη προθέσεων. Μέσα από την ακινησία της ηρωίδας της, την ύπουλη κωμική υποκρισία της, τη ζωώδη επιθυμία επιβίωσης, η ηθοποιός προωθεί ακλόνητα την ωρίμανση της τραγωδίας. Η Χριστίνα Κωνσταντίνου κάνει την προσωπική της επιθυμία για ρόλους μεγάλους και δραματικούς όχημα για την επιθυμία της Μωρήν Φόλαν για απελευθέρωση, για τον εσωτερικό πυρετό της ηρωίδας της. Ο φόβος για την τρέλα που φωλιάζει μέσα της, η ασφυκτική για την ίδια παρθενιά σε συνδυασμό με την οσμή από τον νεροχύτη οδηγούν την Μωρήν στη βίαιη πράξη, αλλά όχι στην απελευθέρωση. Η Μωρήν της δεν αντέχει η αντανάκλαση της μιζέριας της στα μάτια της μάνας της, αυτόν τον καθρέφτη προσπαθεί να σπάσει σπάζοντας το κεφάλι της Μάγκι με τη μασιά.

Έχοντας φροντίσει το υποκριτικό κέντρο της παράστασής του, ο Νίκος Νικολαΐδης δεν πέτυχε εξίσου τις δύο ανδρικές μορφές του έργου, τους φορείς του πικρού και μαύρου χιούμορ του ΜακΝτόνα. Ο Ρέι του Ηλία Ανδρέου φέρει σημάδια των προηγούμενων δουλειών του ηθοποιού. Στη μορφή που φτιάχνει δεν φαίνεται η επιπρόσθετη συμβολική λειτουργικότητά της ως αποτυχημένου αγγελιαφόρου, ως ασυνείδητου καταλύτη των γεγονότων. Θεωρώ πως ο Σοφοκλής Κασκαούνιαν δεν εκμεταλλεύτηκε αρκετά τον βαθύ, γόνιμο, γραμμένο από συμπόνια και ειρωνεία ρόλο του Πάτο Ντούλεϊ.

Το σκηνικό του Λάκη Γενεθλή στάθηκε τόσο καλά στην Πάνω Σκηνή του Σατρικού στη λευκωσιτική παράσταση του Σκάλα, που δυσκολεύομαι να φανταστώ πώς ήταν στον μεγαλύτερο χώρο για τον οποίο δημιουργήθηκε.